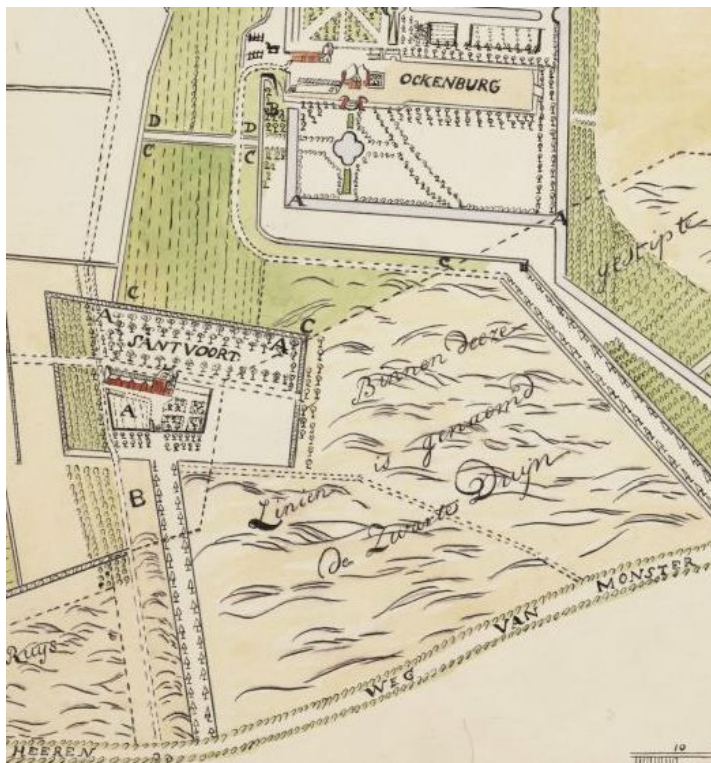

Zantfort

De meeste Loosduinners kennen waarschijnlijk de naam Zantfort, vroeger Sand Fort geschreven, niet terwijl ze er misschien dikwijls gewandeld hebben. Zantfort was een kleine buitenplaats of boerenhofstede gelegen aan de zuidkant van Ockenburg. Op de kaart van Floris Balthazar uit 1611 staat naast Ockenburg ook Zantfort reeds ingetekend. In zijn gedicht "Ockenburgh" besteedt Jacob Westerbaen ook enige regels aan zijn buurman op Zantfort. Zo schrijft hij op bladzijde 79: "Maer, so ick des van u of anderen aengerant wort, Roep ick mijn vriend te hulp, mijn buyrman op Sandfort." Wie toen die buurman was is (nog) niet bekend. In 1712 vinden we Zantfort ook op de kaart van Kruikius. Het buiten is getekend met een oprijlaan (net als Ockenburg) dat aan de Monsterseweg begint. Op bijgaande kaart uit 1746 is dit goed te zien.

Welke eigenaars of bewoners Zantfort heeft gehad is niet helemaal duidelijk. Wel is uit een akte van 18 december 1730 bekend dat Cornelia Josina Emonts, mede erfgename van Mr. Pieter Emonts verkoopt aan Frederik Hendrik Baron van den Boetzelaer gehuwd met Elisabeth Pauw: "Seekere huysinge, stallinge en koetshuis met de boere woninge daer annex genaamd Zant Fort".

In 1746 gaf vrouwe Elisabeth Pauw, baronesse douarière Van den Boetzelaer opdracht aan landmeter Looten om de twee hofsteden die zij bezat te laten opmeten en tekenen. Haar bezit lag 'in den ambagte van Monster', vlak over de grens met Loosduinen. De kaart die landmeter Looten produceerde is niet alleen een cartografisch product, maar geeft ook een momentopname van het landgebruik en laat zien wie de eigenaren van de verschillende percelen waren. Beide hofsteden werden omringd door de boerenhoeves en door particulier land. Op de kaart maken we ook kennis met de weduwe van wijlen de heer griffier Van Kinschot, de burgemeester Kopsnoyer, Gerrit Swanenburg, Ary van der Bergh, de burgemeester Ruys, de vrouwe van Renswoude en de hoogedele heer Van der Duijn. Over het algemeen zijn het namen van notabelen die in deze streek hun kapitaal hadden veiliggesteld door de aankoop van grond.

Ondanks het feit dat eerdergenoemde hofsteden een en dezelfde eigenaar hadden, laat de kaart zien dat ze allen zelfstandig werden beheerd en via afzonderlijk oprijlaan vanaf de Heerenweg bereikbaar waren. Die lange lanen liepen dwars door het Zwarte Duijn dat behoorde tot het jachtgebied van de prins van Oranje - Nassau. Op een kopergravure uit 1653 zien we dat dit in eerste instantie niet meer was dan een gewoon zandpad. Maar 100 jaar later geeft de kaart 2 statige linde lanen te zien met een breedte van 5 Rijnlandse roeden (ongeveer 19 meter). We hebben het over de hofsteden Ockenburg en Zantfort. Van de oorsprong van Zantfort is minder bekend, maar aannemelijk is dat het, net als Ockenburg eerst een boerenhoeve was en later door Maarten Pauw werd uitgebouwd tot landgoed.

Van de hofstede Zantfort blijkt dat vandaag de dag nog het een en ander terug te vinden is. De naam geeft een goede voorstelling van zaken over de structuur van het terrein. Het is aangelegd als fort in het zand. Om het huis en de tuin te beschermen tegen stuivend zand uit de wildernissen was rondom een hoge wal opgeworpen. En die zandwal vinden we nog bijna geheel terug in het Hyacintbos. Wel is de ingang

gewijzigd. Was er in 1746 geen directe aansluiting met Ockenburg, tegenwoordig verbindt een brugje beide landgoederen. Zodra we er over zijn, loopt het pad schuin omhoog naar de restanten van de oude omwalling van Zantfort. Binnen die omwalling een bos vol eiken en dat zijn in oorsprong dezelfde bomen die 300 jaar geleden al werden geëxploiteerd als eikenhakhout. De stammen die er nu staan zijn circa 100 jaar, maar het wortelgestel in de grond dateert uit de periode van aanleg van de landgoederen. Deze eikenbomen werden elke 12 jaar voor een deel afgezet. Het kernhout diende als hardhout, de schors ging als grondstof naar de leerlooierijen. De gehakte stobbe liep opnieuw uit waardoor op die manier brede eikenstoven met meerdere stammen ontstonden die allemaal bij dezelfde boom horen.

De toenmalige hakhoutplantage bleef tot 1900 in gebruik. Daarna konden de stammen uitgroeien tot de hoge bomen die het nu zijn. De eiken hebben inmiddels gezelschap gekregen van andere boomsoorten zoals berk, esdoorn, hulst, lijsterbes en taxus. Soorten die het goed doen op deze voedselarme duingrond. Van het huis zelf is niets meer terug te vinden. Maar een goed speurder vindt met gemak de open plek achter de wal in het bos waar het heeft gestaan. Daar groeien namelijk geen eiken, maar de jonge esdoorns en die zijn van veel later datum. Van de oude oprijlaan van Zantfort is geen spoor meer te bekennen. Die is begin twintigste eeuw verdwenen onder de stadsontwikkeling die na de afgraving van het Zwarte Duijn op deze plek plaats vond.

In 1753 waren er ook al ontwikkelingsplannen voor deze locatie naast de oprijlaan van Ockenburg. Toen wilde de baljuw er een galgenveld met rad en staken aanleggen om uitvoering te kunnen geven aan de toenmalige straffen op overtreding van de wet (zie Galgenveld). Ook blijkt uit de correspondentie dat Elisabeth Pauw niet erg gecharmeerd was van het idee dat de lijken naast haar oprijlaan zouden hangen. Maar na lang onderhandelen is het galgenveld toen verplaatst naar een plek waar nu de watertoren staat. Het landgoed heet nu Hyacintbos. De naam Zantfort is in de loop van eeuwen op verschillende wijze geschreven, zo komen we bijvoorbeeld Sandfort, Sandvoort, Santfort en 't Zand Fort tegen. Voor de leesbaarheid hebben we echter gekozen voor de schrijfwijze Zantfort.